

Перший етап — 1984-1956/58 рр. — характеризується домінуванням західних архівістів, що виявилися в суті статутних документів, в тематичні питання, що обговорювалися, і в належності членів МРА до провідних західних держав, діяльність яких в основному охоплювала європейський континент. Архівісти з довоєнним стажем — Х. Дженкінсон, Ш. Самаран, Ш. Бребан, Е. Познер, С. Дж. Бакк, Е. Сабб та ін., що стояли біля керма МРА, плануючи обговорення тих чи інших тем, йшли від довоєнного рівня розвитку архівознавства. На цьому етапі велися активні пошуки оптимальних форм організації міжнародного співробітництва архівістів, однак, політика «холодної війни» багато в чому зводила нанівець ці ініціативи.

Другий етап — 1958-1966/68 рр. — визначається, передусім, вступом до МРА архівістів СРСР та інших країн соціалістичного табору і подальшою інтернаціоналізацією його діяльності, значним розширенням тематики, активним втручанням у архівну справу нової техніки (включаючи комп'ютерну), ускладненням структури Ради, створенням перших спеціалізованих комітетів з термінології і сфрагистики, реформою статуту і затвердженням 1963 р. Секретаріату МРА з постійним штатом і місцем перебування в Парижі.

Третій етап — простежується з 1966 р. від позачергового конгресу МРА в Вашингтоні, що характеризується вступом до Ради великої кількості архівних організацій з країн, що розвиваються,

першочерговим розвитком професійних програм у країнах Африки, Азії і Латинської Америки, створенням, починаючи від 1968 р., мережі регіональних союзів, подальшим розвитком структури професійних комітетів, комісій і робочих груп, активізацією видавничої діяльності і завершенням оформлення внутрішньої структури МРА. Після розпаду соціалістичного табору в 90-х рр. і зникнення політичного, економічного і військового протистояння — МРА перетворюється на дійсно міжнародне об'єднання архівістів.

МРА пройшла складний шлях розвитку. Основні роки його діяльності співпадали з періодом протистояння двох систем. Зрозуміле прагнення деяких сучасних західних архівних діячів швидше забути цей складний час. Але завжди треба «vestigia semper pariter» (тобто, поважати сліди минулого). Над історією ми не владні. Тим яскравіше висвітлюються заслуги Ш. Бребана і Дж. Іда, р.-А. Ботье і Ф. Біляна, Ф.І. Долгих і Дж. Б. Роудса, Г. Боомса, і Ж. Фавье та ін., що в різні часи спрямовували МРА. Але серед нинішнього персоналу Ради я б виділив незмінного генерального секретаря ради Шарля Кекеметі. Саме йому, висококультурній людині, професіоналу вищої проби з природженим почуттям інтернаціоналізму, вдалося блискуче виконати роль лідера і уникнути тих підводних каменів, яких було в достатку на шляху МРА. Тільки зараз збулося пророче побажання Солона Д. Бакка про створення «єдиного світу архівістів».

Петер-Йоганес Шулер

ЕЛЕКТРОННА ОБРОБКА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСЕРВАЦІЇ І ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ ТА ДОСТУПУ ДО НИХ*

Останнім часом у галузях, де використовуються у значній кількості тексти та їхні зображення, на перший план висувається дигіталізація (вираження у подвійній системі: знакової і цифрової) текстів та їхніх зображень. Природно, що нині дигіталізація використовується всюди, зокрема: в архівах, фотоархівах, музеях, картинних галереях, бібліотеках. Дигітальні бібліотеки — вимога часу. Бібліотека Ватикану, наприклад, як і інші італійські бібліотеки, розпочала чи не першою дигітальне опрацювання рукописів, їх зберігання та організацію доступу до них. Нещодавно й бібліотека ім. Лютера у Вітенберзі (Німеччина) також розпочала всеохоплюючу роботу, що передбачає внесення рукописних документів та їхніх зображень до програми CD-ROM і

через деякий час зробіть їх доступними для зацікавлених осіб по програмі інтернету.

Однією з галузей, куди ця технічна новинка тривалий час не могла, так би мовити, проникнути, були традиційні архіви.

Чому важко уявити собі дигітальний архів і чи можливий він?

Щоб дати відповідь на це питання, потрібна тривала, у тісній співпраці архівів з центрами інформатики, копітка робота.

В архівах накопичилася значна кількість документів і чимало із них опрацьовано поверхово, бо вони доступні лише частині працівників архівів. А з іншого боку, чимало факторів призводять до їх пошкодження, що загрожує знищенню інформації, котра міститься в них.

* Влітку 1997 р. в м. Ніредьгазі (Угорщина) відбулася конференція церковних архівістів Угорщини з участю доктора Гельмута Байера (Німеччина) — радника Національного архіву, голови новоствореної секції релігійних архівів Міжнародної Ради Архівістів, а також представників релігійних архівів Голландії, Румунії, Німеччини. Серед багатьох виступів увагу численних гостей привернув новий підхід до електронного оброблення, консервації і зберігання документів, викладений професором Петером-Йоганесом Шулером, викладачем Потсдамського Інституту (Німеччина). Переклад на українську мову та укладання коментарів здійснив шанувальник архівної справи, красналиця-аматор, викладач німецької мови Ужгородського державного університету Фелір Андрійович Куля. Підготовка тексту до друку здійснена М.В. Делеганом. Текст для публікації люб'язно наданий автором.

До останнього часу страхові фонди, переважно, зберігалися на чорно-білій плівці, що з точки зору користування спричиняло чимало незручностей. Не тільки тому, що на лицевій стороні просвічується зворотна сторона, в результаті чого лицева сторона читається дещо важче, але й тому, що згини, плями від чорнил, як і інші різноманітні пошкодження, зокрема, пліснява, залишаючись на плівці, ускладнюють читання тексту. При спірних історичних реаліях використання мікрофільмів практично неможливе, а звідси — потреба звертатися до оригіналів.

Потрібно брати до уваги й те, що чимало архівів недоукомплектовано штатними працівниками. Ця та інші обставини ускладнюють доступність до інформації архівних документів, тоді як застосування сучасної техніки в архівній справі усуває практично всі ці недоліки.

Відтак потрібно вказати на такі деталі, як використання дигіталізації у науковому пошуку, що створює нові можливості, зокрема, кожна деталь чи якась частина піддається копіюванню, що відповідає оригіналу, а звідси зменшуються грошові видатки. Електронне опрацювання архівних документів з багатьох точок зору вигідне, створює нові можливості доступу до архівних документів, якщо вони внесені у систему.

Електронна обробка архівних документів економна не тільки у часі опрацювання цих документів, але й відтворює їх у первісному вигляді, гарантує безпеку їх збереження.

Наша науково-дослідна група при Протсдамському інституті на базі міського архіву Баутцена розробляє всі можливі варіанти, з випробуванням їх на практиці, електронного опрацювання архівних документів. Після завершення цієї роботи ми маємо намір розробити і розповсюдити пакет програм для користувачів з метою створення відкритих візуальних архівів.

Опис проекту

1. Значення державного архіву м. Баутцена

У державному архіві м. Баутцена зберігається понад 3000 документів, створених за період від XIII ст. і донині. Ці документи були систематизовані і закаталогізовані та укладені ще першим баутценським архіваріусом доктором П. Аррасом (P. Arras). Тільки зовсім невелика частина з цих документів, так званий фонд Ермірша (Ermirsch Fonds), десь близько 250 документів, нині відкритий.

Значення цього архіву полягає у тому, що тут зберігаються документи, які стосуються не тільки даного регіону, але і подій за його межами, насамперед діяльності союзу семи Саксонських міст (див. коментар). Це і не дивно, бо Баутцен на той час посідав провідне місце серед земель, які належали семи містам, а з іншого боку, представляв інтереси союзників, вів листування з кайзером Німеччини і правителем Чехії. Особливий інтерес становлять документи війни гуситів та укладення перемир'я.

Листування між містами, документи союзу семи міст зберігаються у Баутцені, хоча зустрічі проходили у м. Лібау (Lübau) у Польщі. Крім цього, Баутценський архів — важлива скарбниця матеріалів тривалої війни верхньої Сербії (Oberlausitz) з гуситами і укладення мирного договору з чеським дворянством. Тут можна також знайти чимало документів про особливі взаємовідносини Герліца (Görlitz) і Баутцена (Bautzen), про Шмалькаденську війну (Schmalkaedischen Krieg), яка призвела у 1547 р. до тяжких наслідків для союзу семи міст, як і велику кількість документів німецьких королів Венцеля (Wenzel) і Зігмунда (Sigmund), ботемського короля Георгія Подебрада (Georg Podiebrad), саксонських герцогів Георга (Georg) і Моріца фон Захсена (Moritz von Sachsen).

Документи державного архіву дуже пошкоджені через постійну недоукомплектованість штатними кваліфікованими працівниками та нестачу коштів, а тому й сьогодні зберігаються у старих блакитних папках та ящиках з під бананів кінця XIX ст. Частині документів наносять шкоду пліснява і вологість. Ці документи потребують негайної традиційної (класичної) консервації та опрацювання. Якщо не вжити їх найближчим часом, то результатом буде втрата цінних історичних документів.

2. Електронний облік і опрацювання

2.1. Облік документів з використанням комп'ютера

Після реставрації і систематизації наявних архівних документів нами проведено дигіталізацію документів за допомогою комп'ютерної техніки. Що стосується зйомки зображення, то є дві основні можливості: зйомка документів за допомогою відеорастер-камери (Video-Raster-Kamera) у миттєвому режимі, а в нескладних випадках — фотографуванням за допомогою сканера (Scanner). Зображення фіксують і зберігають на малих пластинках. Вже під час перших експериментів виявилось, що з рукописів із тонкими лініями письма або з документів із малокоонтрастним друком, під час сканування, як і під час знімання на мікроплівку, частина наголосів, тонких ліній, глибина, різкість знаків зникає. Це стосується також рукописних документів, у яких лінії вгору чи вниз менш чіткі, або малокоонтрастні. На противагу техніці знімання на мікроплівку, де малокоонтрастний шрифт документів втрачає тонкі лінії, а звідси і читання документів ускладнюється, у процесі дигіталізації відеорастер-камерою з використанням контрасту і фільтрації можна уникнути погіршення якості і досягти кращого зображення шляхом корекції. На екрані контрольної камери є можливість коригувати і налаштувати кожен окремий знімок. Значною перевагою камери є можливість зберігати глибинну різкість.

Після зйомки документів (лицевої і зворотної частини, посилань і печаток), на другому етапі робіт із допомогою прийомів фільтрації можна приступити до обробки проблематичних частин (до реставрації), тобто, за допомогою прийомів фільтрації зробити текст придатним для читання.

З метою точного фіксування оригіналу його вводять до пам'яті комп'ютера з усіма його проблематичними частинами, а також вводять його реставровану копію. Для забезпечення збереження банк (комплекс даних) переноситься на фотоплівку.

Технічні роботи проводять під наглядом керівника проекту. Потсдамський головний архів готовий на час здійснення проекту забезпечити приміщення для надійного зберігання документів. Було також запропоновано, щоб із Баутцена перевезти лише частину документів, які потрібно консервувати і фіксувати технічними засобами. Перевезення документів потрібно також страхувати.

2.2. Доступність документів

Доступність документів не може обмежуватися архівними приміщеннями чи стислим викладом резюме, що складається з одного речення-регеста. Ці так звані архівні регести (Archivregesten) називають, як правило, юридичних осіб, тобто адресата і відправника, а в більшості випадків зміст оформленого документально-юридичного акту передається узагальненим заголовком. Чимало важливої документації і задіяних у ній осіб, як і частина назв місцевості не піддаються систематизації. Наприклад, Вюртемберзькі регести (витяги) т. 2 (1927) № 8220: «1367 лют. 9, Шеер: граф Вільгельм фон Монсфорт старший та Вільгельм його син продають графу Ебергарду (II) свої права на нижній замок і на місто Гайгерлох, місто Ебінген з усією приналежністю у сумі 11.000 фунтів Глр.»

Користувачу у будь-якому випадку потрібно звірити копію документа з оригіналом. Між іншим, такі регести не відповідають сучасним архівним вимогам. Тому потрібно створювати повні регести, які відповідають сучасним вимогам архівної справи і враховують більш диференційований юридичний підхід, у першу чергу стосовно розвитку регіонального і місцевого юридичного права.

Повніші регести повинні опиратися не тільки на основні гейнемаєрські вимоги [1], але і найновіші регести Баттенберга [2] і Шулера [3], котрі відповідають інтердисциплінарним вимогам [4]. Завдяки останнім стає у більшості випадків зайвим використання документу-оригіналу, бо вони містять у собі всі важливі вихідні (формальні) дані, як і правовий акт у його своєрідній формі, його особливі форми формулювання і вираження, а також усі імена осіб, назви місць та інші ремарки.

Доступність до регестів та доданих текстів забезпечують тезаурус (Thesaurus) і індекси, які міститимуть центральні чи особливі характерні для даного джерела поняття, а завдяки цьому тексти стають доступними не тільки для історії, але і для германістів, істориків права.

Копія документу-оригіналу, крім його дигітального реставрування має містити у собі дані про документ, до можливості і про копії також, у текстових формах, як і про вже видані регести і видання, літературні чи інші вихідні дані, посилання.

Таким чином, у розпорядженні користувача є весь матеріал у комплексі. Для зацікавлених осіб — це полегшення у користуванні архівними

документами, значно зменшується фізичне навантаження на працівників архіву, що має неабияке значення для малих архівів, дає можливість пропонувати інформацію у більшому обсязі.

Дані документу укладають у такий спосіб, щоб пізніше було зручно доповнювати текстами, посланнями чи іншими літературними даними. Утримування і поповнення банку даних (далі БД) потребує помірних витрат.

2.3. Значення і користь електронного зберігання інформації для архівів

Опрацювання документів і печаток відповідно з поданими заявками і їх доступність означає доступність до джерела для кожного користувача.

— *Інформація стає доступною легше і швидше.*

Копія зацікавленій особі надається через єдиний інформаційний центр-медіум, і, користуючись цим, доступна різна інформація, чи це копія оригіналу, чи реставрований документ, регест, або інший додатково доданий матеріал, чи якісь окремі літературні посилання. Не витрачається час на пошук архівних документів і зникає потреба у видаванні того чи іншого документу працівниками архіву.

Потрібна інформація стає доступною для широкого кола громадськості чи то по місцевому зв'язку (архів-бібліотека), чи за допомогою інтернету, і не залежить від місця знаходження працівників архіву, часу і доступу.

— *Завдяки критеріям пошуку інформація стає доступною.*

Використання пошукових критеріїв, індексів, поміток для користувачів і працівників архіву відкриває можливість доступу до ситуацій (обставин), понять, назв місць і осіб, спеціальної термінології, а також окремих слів, групи слів (лексичних одиниць), навіть і до картин чи якихось фрагментів.

Різними БД одночасно можуть користуватися декілька осіб і непотрібно витрачати час на запит документу з архіву. Так само можна користуватися банком даних для внутрішніх архівних досліджень, що дає точніші і швидкі результати.

— *Поєднання тексту і зображення.*

Після дигіталізації документів оригінал, регест і текст, як і видавничі дані чи якісь там інші посилання, невіддільні. Це сприяє швидкому паралельному користуванню. Така форма доступності дає можливість завжди, без особливих зусиль, доповнювати чи розширяти БД, зокрема інформацією, що вказує на інші джерела певної теми, як і на наукові публікації, або ж документи доповнюють малюнком чи текстом із знайденого видання.

— *Користування сучасними і майбутніми технологіями.*

Електронна БД дає можливість створити значну кількість спеціальних дослідницьких чи так званих специфічних банків, як наприклад:

— *палеографічна БД типів шрифтів письма, ініціалів (Christoph) писарів, канцелярських звань, підписів;*

— *БД печаток,*

— *БД знаків писарів і нотарів;*

— БД уже виданих копій чи якихось інших документів, незалежно від того, чи це був оригінал, чи фрагмент документу.

Користувач, за допомогою техніки фільтрації чи збільшення окремих місць, може краще прочитати проблематичні частини тексту або накладанням зображення порівняти тексти один з одним. Наприклад, цим методом розширюються можливості розпізнання підробки, порівнюючи зображення, письмо (графіку) чи текст.

— *Копіювання*

Дігiтальнi копії можуть без особливих технічних затрат бути придатними для користування або опублікування без нанесення шкоди якості документів, втрати інформації, практично можуть також переноситися на інші носії інформації чи на контрольну плівку.

— *Електронна реставрація*

На противагу мікрофільму, електронна реставрація дігiтальзованих документів сьогодні по суті вже можлива у такій мірі, що у деяких випадках якість дігiтальзованих копій краща від оригіналів. Наприклад, техніка фільтрації робить можливим прочитання тексту, написаного на зворотній стороні, вивіреного документа чи його частини, заплямованого пліснявою чи чорнилами, робить його вирізним. Цей спосіб ми назвали електронним реставруванням (elektronische Restauration, ER). Реставрованою за допомогою технічної фільтрації копію, яка стала чіткою і читабельною, накладають на першу, залишену без змін, як «поліпшений оригінал». Копію оригіналу з усіма пошкодженими частинами разом з реставрованою — дігiтальзованою «копією» вводять у пам'ять комп'ютера, досягаючи оптимальної доступності.

— *Зберігання і охорона*

Архівним документам з плином часу загрожують пошкодження, а факторами формування такої загрози є не тільки недостача відповідного місця зберігання, але і шкідники, кліматичні умови, забруднення навколишнього середовища та зростаючі масштаби діяльності людини, тобто використання документів.

Внаслідок тривалого, а інколи і некомпетентного користування документами, різниці у кліматичних умовах архіву чи сховища і читального залу, виникають пошкодження, як наприклад, вицвітання письма, пошкодження печаток і т.п.

Можливо тому працівники архіву видають користувачам мікроплівку, яка ніколи не відповідає науковим вимогам. До цього часу уникнути використання оригіналу можна було лише за рахунок дорогої кольорової фотографії, яка до сьогодні чи не найкраще відтворювала оригінал. Лише з матеріальних міркувань ми змушені від цього відмовитися. Використання чорно-білої фотографії веде до «знищення» носія інформації, а тому часто не відповідає науковим вимогам, створює чимало труднощів у вивченні документу (лінії згину, згини країв). У кожному такому випадку потрібно знову звертатися до оригіналу.

Запропонована кольорова дігiтальна копія документа набагато краща ніж чорно-біла мікроплівка, бо точно відтворює кольори оригіналу, а за якістю наближається до факсимільних видань.

Отже, дігiтальне зображення — це сучасна ідеальна копія, техніка виготовлення якої досить економна, а сама копія зручніша у користуванні. Дігiтальна інформація у БД незалежна від носія інформації, їй не загрожує процес псування чи зміна кліматичних умов, а користувачі одержують «оригінал» незмінної якості. І, насамкінець, документ без особливих затрат можна відтворити за допомогою чорно-білого чи кольорового принтера. А це означає, що документи оригіналу не потрібно більше репродукувати, що спричиняє значне їх пошкодження, а архів розвантажує свою фотолабораторію, оскільки відповідає потреба у копіюванні чи передруці мікрофільмів. Ті архіви, які не мають власних лабораторій, можуть за незначні суми користуватися лабораторіями інших архівів, чим і відкривається можливість створення додаткових послуг.

З дігiтальзованих копій документів можна будь-коли зробити копії на мікроплівку, як цього вимагають закони федеральних земель. На мікроплівку до оригіналу можна додати також дігiтально реставровану копію.

— *Доступ до архівів через мережу інтернету*

В перспективі документи архівів, опрацьовані таким чином, стануть доступними до інтернету незалежно від часу і місця.

Через обмеження у часі роботи, а також невеликої кількості місць у читальних залах, де, як відомо, потрібно заздалегідь замовляти місця, електронне опрацювання було би тим засобом, щоб архівні документи стали доступними користувачам не тільки у державних архівах, але і в інших невеликих архівах.

Якщо вирішаться юридичні питання (авторське право), як і проблеми пов'язані із збереженням, підробкою (фальсифікацією), тоді документальні матеріали стануть доступними по інтернету.

Державний архів м.Баутцен став би провідним у цій справі серед німецьких архівів.

Примітки:

1. В. Гейлмайер. Вказівки щодо реєстрації документів: Матеріали німецької історії. — Т. 101. — 1965. — С. 3 і далі.

2. Ф. Баттенберг. Судові привілеї німецьких кайзерів і королів до 1451 р., у двох томах. — Відень; Кельн, 1983; Питання і дослідження Верховної Судовості у Старому Рейху. — Т. 12. — С. 1-11.

3. Й. Шулер. Регести панства графів Вюртембергів за 1325-1378 рр. — Палеборг, 1996.

4. Е. Мейтен. Стан методики при публікаціях про торги товарами у середньовіччі // Архівар — Т. 28. — 1975. — С. 255-274; БЕШ, Вернер. Принципи видавництва за інтердисциплінарним узгодженням: Марлене Ніколай-Пантер і ін. Історичне вивчення краю Рейнланд. — Кельн, 1994. — С. 467-489. Й. Шулер. Регести до панства графів ф Вюртемберга 1325-1378 рр. — Падеборн, 1996. — Вступ.

Коментарі:

1. Дігіталізація — вираження у подвійній системі: знаковій і цифровій. Digiset нім. (Digiset), фотонабірна машина з електроннопроменевою трубкою і електронною пам'яттю, в якому зображення знаків, рисунків закодоване у цифровій формі. Швидкість фотографування понад 300 знаків за секунду. Винахід зроблено у ФРН (Федеративній Республіці Німеччині) в середині 60-х років XX ст.

2. Союзи-міст — виникли в середні віки у західноєвропейських державах для захисту міських прав та привілеїв від зазіхань правителів держав, а також для охорони торгівлі і шляхів сполучень.

У Німеччині були такі союзи міст (ганзи): Рейнський, Шпабський і Західно-Пруський. У тексті йде мова про Захід-

но-Пруський з центром у місті Любеку, який захищав міські права від зазіхань Фрідріха II та інших правителів.

3. Шмалькалден (Schmalkalden) — місто у колишній прусській провінції Гессен-Нассау.

Шмалькалденська війна (1546-1547) — війна між імператором Карлом V і протестантським Шмалькалденським союзом. Шмалькалденський союз німецьких протестантів був організований у 1531 році. Карл V, перш ніж розпочати війну проти протестантів, заручився підтримкою папи Павла III, уклав з ним 26 червня 1546 р. договір. Розпочавши війну проти протестантів, Карл V заявив, що він веде війну не проти віри, а хоче лише приборкати непокірних васалів. Похід імператора проти протестантів закінчився невдало і в результаті було укладено Пассауське перемир'я, а дещо пізніше — Аугсбурзький релігійний мир.

Наталія Христова

ОРГАНІЗАЦІЯ АРХІВНОЇ СПРАВИ У ТУРЕЧЧИНІ

Всесічне повноцінне дослідження вітчизняної історії неможливе без залучення архівної спадщини держав, з історією яких вона тісно переплітається. До таких країн, зокрема, належить Республіка Туреччина. Прикро, що в наші часи Україна втратила деякі традиції у вивченні османських джерел, започатковані ще у 1920-і роки, коли при ВУАН існували сходознавчі установи, видавався часопис «Східний світ» (згодом — «Червоний схід»), діяли курси східних мов, підтримувалися контакти з турецьким науковим світом. Нині з полля зору українських науковців випадають багато архівознавчих джерел, якими володіє Туреччина. Проте українсько-турецькі зв'язки активізувалися після візиту в Україну в травні 1998 р. Президента Туреччини Сулеймана Деміреля. У відносинах двох держав з'явилися нові аспекти: відкрилися перспективи співробітництва в галузях енергетики, оборонної промисловості, торгівлі, а також (що для нас, архівістів, особливо важливо) у галузі науки, культури, освіти. Однак українські науковці й досі виявляють неоправдану пасивність щодо вивчення архівів цієї країни. Нині, як зазначає співробітник Українського наукового інституту Гарвардського університету Віктор Остапчук, українська сходознавча наука знаходиться в жалюгідному стані, в турецьких архівах працює значно менше дослідників з України, ніж з США і Японії, історія яких безпосередньо не пов'язана з Туреччиною [1, с.97]. І причини слід шукати не тільки в економічних нестатках нашої країни, а й в недостатній поінформованості про архівну справу Туреччини, ґрунтового дослідження історії якої ще й досі немає, за винятком декількох стислих публікацій [2]. Зробимо спробу подати деякі загальні відомості з цього питання.

Наукові розвідки в даній галузі засвідчують пошану ісламської традиції до писемного слова. Впродовж століть османи зберігали у відповідності з певними бюрократичними правилами всі папери, що утворилися внаслідок державної діяльності. Кан-

целярії та підвали установ імперії заповнювали документи, що підтверджували володіння державною землею, висвітлювали питання оподаткування, містили офіційне листування, султанські заповіді з адміністративних, військових, фінансових та ін. питань, з особового складу — відомості про відзнаки, чини, призначення служителів султана тощо. Згубні умови зберігання призводили до значного пошкодження або цілковитої втрати цінних документів. Задля поліпшення ситуації за наказом шефа державної канцелярії Султанської Ради у 1785 р. для зберігання державних документів було надано цегляний будинок у палаці Великого візира [3, с.119]. Наказ регламентував не тільки порядок зберігання, а й організацію видавання документів зі сховища спеціально призначеним службовцем, який відповідав за збереженість документів.

Розвиток науки і культури в середині XIX ст. посилив інтерес до архівів, сприяв підвищенню уваги до наукової цінності документів як історичних джерел. Ще одна спроба врятувати архіви була зроблена у 1845 р. міністром фінансів Сафветі-пашою, який в своєму листі до Великого візира наполягав на необхідності призначення спеціальних службовців, котрі переглядали б і класифікували документи [3, с.120].

Перші архіви в сучасному розумінні цього слова з'явилися у Туреччині за ініціативою Великого візира Мустафи Рашид-паші. Він тривалий час був посланником у Франції та Англії, де величезне враження на нього справило ставлення до архівів. Відразу по поверненні й призначенні на посаду візира 29 вересня 1846 р. він видав наказ про створення державного архіву для документів центральних установ Османської держави та будівництво його приміщення. Новостворений архів отримав назву — Хазіне-і-еврак (Скарбниця документів), що наголошувало його значення для історії і культури всього народу. Водночас почали вживати і термін «хранитель документів», котрим називали особу, яка відповідала за їхню збереженість. Вперше